

**UCHWAŁA NR XX/178/2016
RADY MIEJSKIEJ W GOGOLINIE**

z dnia 31 maja 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019

Na podstawie art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 oraz z 2015 r. poz. 397, 774 i 1505) Rada Miejska w Gogolinie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gogolina.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Gogolinie

Piotr Czok

Załącznik do Uchwały Nr XX/178/2016
Rady Miejskiej w Gogolinie
z dnia 31 maja 2016 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY GOGOLIN
NA LATA 2016 - 2019**

Gogolin, maj 2016

1. WSTĘP

Tym, co człowiek pozostawia po sobie, co przekazuje następnym pokoleniom, co nazywamy dziedzictwem kulturowym są dobra kultury oraz natury. Bardzo istotną częścią dóbr kultury są zabytki materialne i niematerialne. Ochrona tych zabytków – jako istotna część tożsamości została zagwarantowana w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* (art. 5), w ustawie o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, a także innych ustawach.

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców. [3]

Zabytki są ważnym elementem edukacji młodszych pokoleń na temat życia i postrzegania świata we wcześniejszych wiekach. Są nośnikami informacji dla ludzi współczesnych, dlatego też ich konserwacja i ochrona jest tak ważna i powinna leżeć w świadomości nas wszystkich. Niewątpliwie zabytki mają także wpływ na naszą ekonomię i gospodarkę.

Druga wojna światowa oraz czas przemian miały bardzo negatywny wpływ na zabytki. Wiele z nich zostało zrabowanych lub bezpowrotnie zniszczonych. Brak było także funduszy na renowację i ochronę zabytków. Innym czynnikiem, który także przyczynił się do pogorszenia stanu zabytków była niska świadomość społeczna odnośnie ochrony dóbr kultury. Wiele zabytków zostało przekazanych w prywatne ręce osobom, które nie zdawały sobie sprawy z wartości posiadanych przedmiotów, albo które nie miały wiedzy i środków, aby właściwie zadbać o powierzone im dobra.

Głównym celem niniejszego opracowania jest podwyższenie opieki nad zabytkami i poprawa stanu zabytków w gminie. Powyższe cele można zrealizować poprzez:

- określenie trybu i zasad współpracy z właścicielami zabytków,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków w nawiązaniu do uwarunkowań ochrony przyrody,
- powstrzymanie degradacji zabytków, oraz próba ich naprawy,
- polepszenie ekspozycji zabytków oraz otaczającej przyrody,
- podnoszenie atrakcyjności zabytków w odniesieniu do potrzeb społecznych, turystycznych oraz edukacyjnych – promowanie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na ochronę zabytków,
- uznanie zagadnienia dotyczącego ochrony zabytków jako zagadnienia strategicznego i ujęcie go w koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy.

Proponuje się podjęcie następujących działań zmierzających do lepszej ochrony i opieki nad zabytkami:

- sukcesywna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,
- zaktualizowanie wykazu zabytków wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- nadzór nad stanem oraz sposobem wykorzystania zabytków,
- uaktualnianie inwentaryzacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- głębsza współpraca z właścicielami zabytków w celu lepszej ich ochrony,

- stworzenie systemu pomocy finansowej mającej na celu wspieranie właścicieli w zakresie utrzymania zabytków oraz podnoszenia ich stanu technicznego,
- promowanie zabytków materialnych i nie materialnych także w odniesieniu do turystyki i przedsiębiorczości,
- podnoszenie świadomości ludzi odnośnie zabytków w danej gminie/miejscowości – prowadzenie zajęć w szkołach dla uczniów,
- współpraca w zakresie ochrony nad zabytkami z instytucjami, organizacjami społecznymi, placówkami oświatowymi, itp.

2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY GOGOLIN

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Gogolin na lata 2016 – 2019 jest sporządzany w celu określenia działań gminy, mających za zadanie ustalenie kierunków dotyczących wszelakich czynności zmierzających do promowania, finansowania, inicjowania oraz nadzorowania prac przy ochronie zabytków oraz krajobrazu kulturowego. Ważnym zadaniem jest także zwrócenie uwagi lokalnej społeczności na opiekę nad lokalnymi zabytkami. Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* celem opracowania programu jest:

- Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Opieka nad zabytkami, która jest zadaniem państwa, realizowana jest także poprzez organy samorządowe niższych szczebli. Oznacza to, że władze gminy mają za zadanie tworzyć system, pozwalający na opiekę nad zabytkami na podległym im terenie.

Zgodnie z w/w ustawą jako zadanie własne gminy nakazuje się sporządzenie gminnego programu ochrony nad zabytkami. Program taki sporządza się na okres 4 lat i po uzyskaniu opinii przez wojewódzkiego konserwatora zabytków zostaje przyjęty przez radę gminy (art. 87 ust. 3 ustawy).

Celem niniejszego opracowania jest stworzenie całościowej i wieloletniej strategii ochrony zabytków na terenie gminy Gogolin. Co 4 lata w oparciu o gminną ewidencję zabytków tworzy się program opieki nad zabytkami, który musi być spójny w kolejnych cyklach, aczkolwiek także uwzględniać zmiany, które nastąpiły w tym okresie. Program ten powinien uwzględniać formy prawne (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) jak również finansowe (przeznaczenie w budżecie funduszy na ochronę nad zabytkami) ochrony zabytków. Dokumentem scalającym

wszystkie dostępne środki do właściwej opieki nad zabytkami jest właśnie program ochrony nad zabytkami.

3. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY NAD ZABYTKAMI

3.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 23)

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późniejszymi zmianami)

- *art. 4*

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.”

- *art. 5*

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- *art. 18 i art. 19*

W strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, należy uwzględnić konieczność ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.

- *art. 20*

Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 22 ust. 4*

„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.”

- *art. 32 ust. 1 pkt. 3 i ust 2*

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jeśli zostanie zawiadomiony o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, ma on obowiązek przyjąć i niezwłocznie zawiadomić o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 33 ust. 1 i ust 2*

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w przypadku zawiadomienia o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i ma obowiązek go przyjąć i niezwłocznie zawiadomić o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- *art. 71 ust. 1 i ust. 2.*

Gmina ma obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego posiada tytuł prawny - jest to zadanie własne samorządu.

- *art. 81*

Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

- *art. 87*

"1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami."

3.3. Ponadto ochrona dziedzictwa kulturowego została wpisana:

1. Do ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 ze zm.) – jako jedna z wytycznych koniecznych do ujęcia przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.
2. Do ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (Dz. U. z 2016 r. poz. 290) - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ze wskazaniem konieczności ochrony zabytków w postaci opiniowania i uzgadniania projektów budowlanych obiektów zabytkowych oraz prac budowlanych prowadzonych w obszarach objętych ochroną konserwatorską lub przy zabytku.
3. Do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232) – w zakresie konieczności ujmowania w przeglądach ekologicznych również informacji na temat obiektów zabytkowych, a także w zakresie sposobu finansowania działań związanych z ochroną środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem działań związanych z ochroną zabytków.
4. Do ustawy z dnia 20 października 2015 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651) – podkreśleniem, iż wszelkie działania w obrębie zabytków – tworzenie stref ochrony krajobrazu, czy projektu planu ochrony – muszą być opiniowane przez właściwego konserwatora zabytków. Nadto wskazano, iż wycinki drzew i krzewów na nieruchomościach ze zlokalizowanymi obiektami zabytkowymi, czy też w parkach, wpisanych do rejestru zabytków, jest nieodpłatne i musi być również opiniowane przez właściwego konserwatora zabytków.
5. Do ustawy z dnia 3 marca 2015 r. *o gospodarce nieruchomościami* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1774) – w zakresie:
 - 1) Określenia działań związanych z ochroną zabytków, celem publicznym;
 - 2) Sposobu obrotu nieruchomościami, stanowiącymi zabytki rejestrowe – za pozwoleniem konserwatora;
 - 3) Możliwości nałożenia na wieczystego użytkownika lub trwałego zarządcę zabytku rejestrowego, na etapie spisywania umowy, konieczności remontu obiektu;
 - 4) Możliwości udzielenia bonifikaty od opłat za wieczyste użytkowanie czy trwały zarząd dla nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków;
 - 5) Możliwości udzielenia bonifikaty przy sprzedaży nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków;
 - 6) Konieczności uzyskania pozwolenia na podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków;
 - 7) Prawa pierwokupu gminy, w przypadku sprzedaży zabytku rejestrowego;
 - 8) Konieczności uwzględniania faktu istnienia zabytku rejestrowego, przy szacowaniu nieruchomości.
6. Do ustawy z dnia 16 kwietnia 2012 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz. U. z 2012 r. poz. 406) – w zakresie wspierania działań związanych z kulturą i sztuką, a także z propagowaniem ochrony zabytków, poprzez, m. in. przyznawanie stypendiów.
7. Do ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. *o podatkach i opłatach lokalnych* (Dz. U. z 2014 r. poz. 849) – w odniesieniu do nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, a także w odniesieniu do pojazdów zabytkowych, o zwolnieniu ich z podatków i innych opłat.
8. Do ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 909) – w zakresie klasyfikacji terenów zabytków rejestrowych, takich jak ogrody i parki, a także sposobu eksploatacji terenów, na których udokumentowano stanowisko archeologiczne,

O ochronie zabytków, opiece nad zabytkami oraz ochronie krajobrazu kulturowego wspomniano również w następujących aktach prawnych: Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa

Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków, Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

Głównym dokumentem, który jest podstawą opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami jest Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, która została w 2005 roku przedłużona dokumentem pn. Uzupełnienie Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2020. Są tam ujęte wytyczne do opracowania gminnych programów.

Nadto pod uwagę wzięto Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, w których zapisano, iż: *Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym, ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki.*

Jako główny cel i zadanie dla Programu Krajowego wskazano wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawę stanu zabytków w Polsce.

Ponadto przypomniano najważniejsze zasady konserwatorskie:

- 1) Primum non nocere (łac. o pierwsze nie szkodzić);
- 2) Maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- 3) Minimalnej niezbędnej ingerencji;
- 4) Należy usuwać to i tylko to, co na oryginał działa niszcząco;
- 5) Czytelności i odróżnialności ingerencji;
- 6) Odwracalności metod i materiałów;
- 7) Wykonywania wszelkich prac, zgonie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Co więcej określono konieczność przyjęcia założeń, które uwzględniają: uwarunkowania dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami (poprzez określenie stanu zabytków), działania o charakterze systemowym (powiązanie ochrony zabytków z ochroną przyrody, kształtowaniem przestrzeni, polityką bezpieczeństwa Państwa i wprowadzenie jej elementów do polityk sektorowych), system finansowania ochrony zabytków, dokumentowanie i monitorowanie metod działania (standaryzacja działań profilaktycznych, ochronnych, konserwatorskich, restauratorskich), edukację (zwłaszcza właścicieli obiektów zabytkowych), współpracę międzynarodową w zakresie ochrony zabytków.

4. PRAWNE FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW. POWIĄZANIE PROGRAMU OCHRONY NAD ZABYTEKAMI Z INNYMI Z INNYMI AKTAMI PRAWA MIEJSCOWEGO.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków prawnymi formami ochrony zabytków w Polsce są:

- uznanie za pomnik historii;
- wpis do rejestru zabytków;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenie strefy chronionej na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

4.1. Pomnikiem historii nazywamy obiekt (zabytek) nieruchomy, który ma szczególną wartość zarówno materialną jak i niematerialną, a także ma duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego naszego narodu. Tytuł ten nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej po rozpatrzeniu wniosku Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W rozporządzeniu prezydenta o nadaniu tytułu pomnika historii wskazuje się cechy danego zabytku oraz jego lokalizację. Na listę pomników historii można wpisać: obiekty architektury, zabytki techniki, układy urbanistyczne i ruralistyczne, parki, ogrody, miejsca pamięci, stanowiska archeologiczne. Obecnie w Polsce znajduje się 60 pomników historii.

4.2. Kolejną formą ochrony zabytków jest **wpis do rejestru zabytków**. Następuje on na podstawie decyzji administracyjnej wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wniosek w tej sprawie może złożyć właściciel zabytku, użytkownik wieczysty terenu, na którym znajduje się zabytek, a wojewódzki konserwator zabytków może z urzędu rozpocząć procedurę odnośnie wpisu do rejestru zabytków. Rejestry prowadzą wojewódzcy konserwatorzy zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie danego województwa. Wpis do rejestru zabytków poprzedza przygotowanie dla obiektu tzw. białej karty, opisującej dokładne parametry, charakterystykę i genezę zabytku.

4.3. Celem utworzenia **parku kulturowego** jest ochrona krajobrazu kulturowego lub próba zachowania krajobrazu danego terenu z charakterystycznymi obiektami dla danej tradycji budowlanej. Park taki tworzony jest na podstawie uchwały rady gminy, którą poprzedza opinia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4.4. Ogólne zasady, które powinny być ujęte w **miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego**, dotyczące ochrony zabytków, zawarte są w art. 18-20 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszystkie opracowywane plany miejscowe (na poziomie gmin, powiatów i województw) powinny uwzględniać krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Dokumenty te powinny zawierać rozwiązania zmierzające do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i sposoby podnoszenia stanu zabytków. Odnośnie zabytków znajdujących się w danej gminie powinny one być bezwzględnie wskazane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a tym samym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach administracyjnych.

Gminny program opieki nad zabytkami zgodny jest ze Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., w którym zawarto następujące założenia:

- dziedzictwo kulturowe jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego,

- należy dążyć do zachowania i utrzymania w dobrym stanie zabytków,
- zabytki należy udostępniać turystom i wykorzystywać ich wartość do celów turystycznych,
- podnoszenie stanu zabytków powinno wpływać na podniesienie atrakcyjności turystycznej i społeczno- kulturowej regionu,
- należy dbać o dziedzictwo kultury niematerialnej, która łączy tradycję kultury śląskiej i kresowej, a przejawia się w folklorze, obyczajowości, języku i sztuce kulinarnej.

Ponadto program opieki nad zabytkami zgodny jest także z innymi dokumentami obowiązującymi na terenie gminy:

- strategią rozwoju gminy,
- miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, obowiązującymi na obszarze gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gogolin.

Celem opracowania powyższych dokumentów jest stworzenie mieszkańcom gminy Gogolin możliwie jak najlepszych warunków do życia i rozwoju. Głównym dokumentem, który ma duży wpływ na życie mieszkańców są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które opracowuje się na podstawie studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Gminy Gogolin. W obu opracowaniach uwzględniana jest konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego.

5. CHARAKTERYSTYKA I OCENA STANU ZACHOWANIA DÓBR KULTURY

MIASTO I GMINA – POŁOŻENIE I POCHODZENIE KRAJOBRAZ KULTUROWY, UKŁADY RURALISTYCZNE

Gmina Gogolin położona jest w środkowej części województwa opolskiego w powiecie krapkowickim. Od zachodu graniczy z gminą Krapkowice, od północy z gminą Tarnów Opolski. Na wschodzie graniczy z gminą Strzelce Opolskie, od południa z gminą Zdzeszowice.

Gmina ma charakter miejsko-wiejski, a w jej skład wchodzi miasto Gogolin (obrębny geodezyjne: Gogolin 1, Gogolin 2, Karłubiec, Strzebnów i Wygoda) oraz 9 sołectw: Chorula, Dąbrówka, Górażdże, Kamień Śląski, Kamionek, Malnia, Obrowiec, Odrowąż, Zakrzów. Łączna powierzchnia gminy wynosi 10051 ha, co stanowi 1,2% powierzchni województwa. Miasto Gogolin zajmuje powierzchnię 2.035 ha, wioski 8.016 ha. W samym mieście Gogolinie mieszkają 6.410 osoby, a całą gminę zamieszkuje 12.192 osoby (stan na 31.12.2015 r.).

Na terenie gminy znajduje się bezpośredni zjazd z autostrady A-4 oraz drogi: wojewódzka nr 409 relacji Strzelce Opolskie - Prudnik i wojewódzka 423 relacji Opole - Kędzierzyn-Koźle. Oprócz dobrze rozwiniętej sieci drogowej, gmina usytuowana jest korzystnie przy szlaku żegludowym na Odrze. Dużym komunikacyjnym atutem jest również przebiegająca przez Gogolin magistrała kolejowa relacji Kraków - Wrocław - Szczecin. Dogodne położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych czyni Gminę Gogolin, gminą otwartą na świat, gotową do podjęcia współpracy z partnerami zagranicznymi. Dzięki realizacji zapisów umów o współpracę z miastami partnerskimi, możliwa stała się wymiana kulturalna, a także wzajemne wsparcie oraz korzystanie z doświadczeń.

Gmina pełni funkcję przemysłową, mieszkaniową i rolniczą. Wykształcone funkcje są wynikiem warunków naturalnych i położenia obszaru. Występujące surowce przesądziły o rozwoju przemysłu wapienniczno-cementowego we wsiach: Góraźdze, Chorula, Kamieniu Śląskim, we wcześniejszych okresach w mieście Gogolin.

5.1. Gogolin – według badań archeologicznych na terenie miasta już w epoce neolitu (4000 – 1800 r. p. n. e.) mieszkali ludzie. Wszystko wskazuje na to, że mieli oni powiązania z kulturą łużycką oraz cywilizacją rzymską. Pierwsze pisane wzmianki o Gogolinie pochodzą z początku XIII wieku.

W XIX wieku Gogolin położony był w granicach powiatu wielko strzeleckiego, zaś po wojnie został włączony do powiatu krapkowickiego.

Jako wieś wspominany był już w XIII wieku, jednak ważniejsze średniowieczne trasy przebiegające przez Krapkowice i Strzelce Opolskie omijały Gogolin. Uznać jednak można, że właśnie dzięki tym trasom wieś się rozwijała. Jej rozwój ekonomiczny nastąpił dopiero w połowie XIX wieku, po odkryciu bogatych złóż wapienia. W roku 1845 zbudowano linię kolejową relacji Gliwice - Kędzierzyn Koźle - Wrocław. W tym czasie też zaczęło się wykorzystywanie pokładów kamienia wapiennego.

Na początku zbudowano i wykorzystywano 46 pieców wapienniczych, zaś w drugiej połowie XIX wieku powstały w Gogolinie duże zakłady wapiennicze. W tym też czasie z pozostałymi miastami połączono Gogolin drogami bitymi. Ilość mieszkańców tego okresu szacuje się na 2760.

Gogolin uzyskał prawa osiedla w 1958 roku. W roku 1961 liczba mieszkańców wynosiła 5853. Obecnie Gogolin zamieszkuje 6410 mieszkańców.

Ciężko jest określić, w jaki sposób rozwijał się układ urbanistyczny Gogolina, gdyż brakuje podań historycznych. Pierwsze mapy ukazujące kierunki rozwoju miasta pochodzą z czasów, gdy powstała kolej. Główną oś układu urbanistycznego stanowiła droga Krapkowice - Strzelce Opolskie (teraźniejsza droga wojewódzka 409). To wzdłuż nich rozwijała się po obu stronach zabudowa mieszkaniowa, zaś centrum stanowiło lekkie poszerzenie tej drogi (dzisiaj miejscowym planem chroni się układ urbanistyczny stworzony już wtedy - ulicę Strzelecką i ulicę Krapkowicką).

Kolejne etapy zabudowy obejmowały budynki wielorodzinne przy ulicy Powstańców, ulicę Kościelną oraz ulicę Ligonia. W XX wieku zabudowa rozszerzała się już we wszystkich kierunkach.

W Gogolinie można wyodrębnić zabudowę XIX-wieczną ze względu jej charakter i sposób sytuowania:

- część środkowa miasta - pomiędzy ulicą Szkolną a ulicą Kościelną - budynek dworca i inne budynki kolejowe, dwie budowle sakralne (kościół: ewangelicki i katolicki), liczne budynki mieszkalne i mieszkalno- usługowe w typie kamienic miejskich - dwu- i trzykondygnacyjne, sytuowane kalenicowo w granicy rozgraniczającej koronę drogi - te wszystkie elementy wskazują na cel budowniczych tamtych czasów: wskazanie centralnego ośrodka późniejszego miasta,
- ulica Strzelecka, od ulicy Kościelnej aż do końca miasta, przy wylocie na Strzelce Opolskie: to prostopadle do niej wydzielono długie, wąskie parcele zabudowane parterowymi lub piętrowymi domami murowanymi, usytuowanymi szczytowo do ulicy, ścianami bocznymi równoległe do bocznych granic działek. Najczęściej w nich występują przejścia w elewacji

frontowej do tylnej części działki, użytkowanej jako ogród, sad czy pole. Domy położone w tym rejonie pochodzą najprawdopodobniej z przełomu XIX i XX wieku, a także początku XX wieku. Ich elewacje są skromne, często z gzymsami okapowymi lub międzykondygnacyjnymi, wywodzącymi się ze starszej tradycji budownictwa rolniczego.

- ulica Krapkowicka - od przejazdu Kolejowego do ulicy Leśnej: w tym rejonie wydzielano parcele o szerokich frontach, na których sytuowano parterowe bądź piętrowe wille w podmiejskim stylu. Ich wygląd był bardzo zróżnicowany pod względem: bryły, wystroju elewacji, czy geometrii dachu (a nawet pokrycia dachu), zdobnictwa ram okiennych i drzwi (niektóre z nich zachowane do dziś). Domy w większości sytuowane były kalenicowo odsunięte od ulicy, z ogródkami przed wejściem. Budynki te pochodzą z początków XX wieku i okresu międzywojennego.

Układ Gogolina wywodzi się z najprostszego z układów - ulicówki.

Gogolin nie posiada wybitnych wartości historycznych, urbanistycznych ani krajobrazowych, ale ze względu na małomiasteczkową zabudowę, a także zabudowę willową mógłby zostać objęty ochroną konserwatorską nie w zakresie, jaki stosuje się do miast o wysokich walorach historycznych i urbanistycznych, ale w zakresie, który będzie gwarantował zachowanie wartościowej zabudowy miasta. Najważniejsze zasady sytuowania budynków oraz zachowania wartości zabytkowych krajobrazu wpisane są w miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i tą formę ochrony uznaje się za wystarczającą.

Obecnie Gogolin stanowi siedzibę jednostki administracyjnej, w skład której wchodzi miasto Gogolin, oraz okoliczne wioski: Górażdże, Kamień Śląski, Kamionek, Zakrzów, Dąbrówka, Chorula, Malnia, Odrowąż i Obrowiec.

Według źródeł można wyróżnić kilka hipotez powstania nazwy Gogolin. Jedną z nich jest nazwa kaczek, które żyły na otaczających miasto stawach – Gogołów. Tak samo nazywano także niedojrzale owoce. Inne źródła nawiązują do nazwy osobowej Gogoła. Według tradycji lokalnej nazwa miasta wywodzi się od krzewów Głogu.

Gogolin zaczął rozwijać się na początku XIX wieku, wtedy to na skalę przemysłową rozpoczęła się eksploatacja miejscowych złóż wapienia. W roku 1845 było ich 46. Innym czynnikiem, który zapoczątkował dynamiczny rozwój miasta było oddanie w roku 1845 linii kolejowej relacji Opole – Kędzierzyn-Koźle. Od samego początku znajdowała się tu stacja kolejowa i zatrzymywały się pociągi.

W 1899 roku rozpoczęto budowę kościoła parafialnego, którego budowę ukończono dwa lata później. W kolejnych latach następował dalszy rozwój miasta. W 1948 roku otwarto liceum ogólnokształcące. Prawa miejskie Gogolin otrzymał w roku 1967.

W Gogolinie zlokalizowane są 3 zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego: zespół trzech pieców szybowych wraz z otoczeniem przy ul. Strzeleckiej (decyzja nr 196/2012 z dnia 25.10.2012 r.), mogiła powstańców śląskich na cmentarzu wyznaniowym przy ul. Szpitalnej (decyzja nr 160/87 z dnia 14.09.1987 r.) oraz cmentarz żydowski przy ulicy Wyzwolenia (decyzja nr 229/89 z dnia 4.12.1989 r.). Nadto w Gogolinie w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Strzeleckiej usytuowane są organy, wpisane do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego.

5.1.1. Rejestr zabytków

Zespół trzech pieców szybowych, tuż przed ich wpisaniem do rejestru, został poddany kompleksowemu remontowi, dzięki czemu odzyskał swoje wartości historyczne. Otoczenie zostało urządzone w sposób eksponujący piece – wokół pieców urządzono skwery i przejścia, pozwalające na obserwację ich monumentalnych kształtów z bliska, zaś do posadzki sąsiadującego z piecami placu miejskiego dopasowano wzór, określający oś widokową w kierunku pieców, jako dominanty terenu. Stan zabytku: bardzo dobry.

Mogiła powstańców śląskich na cmentarzu wyznaniowym od lat nie była poddawana renowacji, jednak jest zadbane i jej stan można ocenić jako bardzo dobry.

Cmentarz żydowski w Gogolinie od lat pozostaje pod opieką gminy Gogolin. Nie był remontowany, jednak są na nim przeprowadzane prace pielęgnacyjne, kształtujące zieleń. Stan zabytku: zły.

Organy w kościele parafialnym w Gogolinie zostały w 2015 r. poddane gruntownej renowacji, nie tylko zewnętrznej (klawiatury, wizualna całość), ale także wymienione zostały zespoły wewnętrzne instrumentu. Stan zabytku: bardzo dobry.

5.1.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków na terenie miasta Gogolin wpisano 36 obiektów, jednak część z nich wyburzono już wiele lat temu, zaś część została wyremontowana w sposób zaburzający lub eliminujący ich wartość zabytkową. Do zabytków najbardziej wartościowych należą: kościół parafialny pw. NSPJ przy ul. Strzeleckiej, plebania przy tym kościele, kościół ewangelicki przy ul. Strzeleckiej, kapliczki, cmentarze, dawna parowozownia, piece wapiennicze i wiatrak holenderski. Większość tych zabytków jest w stanie dobrym. Wiatrak holenderski, pozostający w rękach prywatnych, nie jest zabezpieczony, przez co ulega sukcesywnej degradacji.

Piece wapiennicze w Gogolinie są malowniczym elementem krajobrazu, jednak ich stan techniczny jest bardzo zły. Z uwagi na mnogość tych obiektów nie ma możliwości sfinansowania renowacji i zabezpieczenia ich wszystkich. Jednak ich wartość historyczna pozostaje niezmienną, dlatego też wpisane zostały do gminnej ewidencji zabytków, a także chronione są ustaleniami MPZP.

Część budynków utraciła swoją wartość historyczną wskutek remontów, z tego też powodu nie zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków: dom przy ul. Strzeleckiej 50, dom przy ul. Strzeleckiej 59, czy dom przy ul. Strzeleckiej 108.

Część obiektów została wyburzona: domy przy ul. Konopnickiej (1, 3), magazyn przy ul. Konopnickiej 5, magazyn przy ul. Strzeleckiej 23, budynek bramy dawnej parowozowni, dom przy ul. Strzeleckiej 63, dom przy ul. Strzeleckiej 93, czy kaplica cmentarna, dlatego też nie znalazły się w gminnej ewidencji zabytków.

5.2 Chorula – sołectwo położone nad rzeką Odrą, które od 1973 r. należy do gminy Gogolin. Chorula leży na skraju pasa bogatych złóż wapienia. W miejscowości występują gleby piaszczyste, gliniaste z podłożem kamienia wapiennego i piasku.

Pierwsze informacje na temat Choruli pochodzą z 1295 roku. Przez lata ilość mieszkańców wsi systematycznie wzrastała. W dniu dzisiejszym w Choruli mieszka 575 osób.

Na terenie miejscowości znajduje się Cementownia „Góraźdze” SA powstała w 1977 r. na gruntach należących do PGR-u. Grupa Góraźdze to lider w krajowej produkcji cementu i jeden z największych w Polsce producentów betonu towarowego i kruszyw.

5.2.1. Rejestr zabytków

W sołectwie znajduje się park, w którym występują chronione prawem gatunki roślin i drzew: tulipanowiec amerykański, platany, stary wiąz, lipa drobnolistna, a także egzemplarz igliczni trójcieniowej. Park ten wpisany jest do rejestru zabytków województwa opolskiego (decyzja nr 122/85 z dnia 2.01.1985 r.).

Park jest własnością prywatną, nie jest pielęgnowany ani oczyszczany, dlatego też stan zachowania wartości zabytkowych parku można uznać jako zły.

Na terenie Choruli zlokalizowany jest zabytkowy cmentarzyk z ogrodzeniem, dwiema bramami oraz kaplicą- dzwonnica, a także grób Konstantego Joska, które to obiekty są również wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego (decyzje: nr 1983/73 z dnia 15.01.1973 r., nr 249/90 z dnia 4.05.1990 r., nr 167/88 z dnia 23.02.1988 r.). Teren cmentarza jest pielęgnowany przez okolicznych mieszkańców, zaś remonty obiektów budowlanych, z uwagi na ich zły stan techniczny, planowane są w najbliższych latach.

5.2.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisane zostały obiekty podlegające już ochronie rejestrowej, tj. park, cmentarz wraz z grobem, kaplicą i ogrodzeniem. Do wojewódzkiej ewidencji zabytków, na terenie Choruli, wpisana została również gorzelnia, jednak została ona przed laty wyburzona, dlatego też nie została ujęta w gminnej ewidencji zabytków.

5.3. Dąbrówka – pierwsze zapiski o wsi pochodzą z roku 1361, kiedy to pisze się o miejscowości Dambrowcam. W 1615 roku wieś została sprzedana przez cesarza Jerzemu Redernowi. W 1783 roku wieś liczyła 55 mieszkańców, a 60 lat później 115. Jeśli chodzi o przynależność parafialną to wcześniej wieś należała do parafii w Wysokiej, a obecnie w Jasionej. Patronem Dąbrówki jest św. Jan Nepomucen. W środku wioski znajduje się kaplica z lat trzydziestych.

W Dąbrówce mieszkają 203 osoby.

5.3.1. Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków województwa opolskiego na terenie Dąbrówki wpisana jest mogiła zbiorowa mieszkańców Gogolina (decyzja nr 197/88 z dnia 10.10.1988 r.). Położona jest ona na wzniesieniu, w lesie. Dostęp do niej jest utrudniony z powodu nierównego podłoża, jednak prowadzone regularnie prace pielęgnacyjne, a także dbałość okolicznych mieszkańców o obiekt pozwala na ocenę stanu zabytku jako dobry.

5.3.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków w obrębie Dąbrówka wpisano: kaplicę przy drodze, kaplicę - dzwonnica przy ul. Szkolnej, dom przy ul. Szkolnej 4, zagrodę przy ul. Szkolnej 24.

Nadto wpisany został budynek przy ulicy Szkolnej 6, który utracił wartości zabytkowe, dlatego też nie został ujęty w gminnej ewidencji zabytków.

Ponadto w wykazie obiektów zabytkowych ruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków wskazano również figurę św. Jana Nepomucena, która umieszczona jest we wnęce elewacji domu przy ul. Szkolnej 4.

Stan powyższych zabytków można ocenić jako dobry.

5.4. Góraždze - Pierwsze zapiski o miejscowości Góraždze są udokumentowane w 1297 roku. Ziemie te jednak były zamieszkałe w epoce brązu, o czym świadczą wykopaliska w Gogolinie, Obrowcu, Zakrzowie, Malni i Choruli. Następane wzmianki datowane są na rok 1679 i 1823.

Według ustnych przekazów około 1647 roku (tj. pod koniec 30 - letniej wojny) zostały stoczone ze Szwedami ostre walki, wskutek których wieś została w znacznym stopniu spalona. Przed tymi wydarzeniami wieś była prawdopodobnie przesunięta w kierunku Gogolina i Karłubca. Po tym pożarze Hrabia Haugwitz miał założyć w tym regionie duży majątek ziemski. Majątek uległ podziałowi pod koniec XVIII wieku, gdyż kronika parafialna w Kamieniu podaje, że w 1823 roku 18-stu rolników ze wsi Gorasdze płaciło dziesięcinę proboszczowi z Kamienia. Według statystyk z 1845 roku Góraždze liczyło 144 mieszkańców. Wśród budowli wymieniono 14 domów, folwark i leśniczówkę.

Już w XIV wieku wapno ze Śląska a w szczególności z Opola i Strzelec było przedmiotem ożywionego handlu. Rozwój na Śląsku Opolskim przemysłu wapienniczego rozkwitł dopiero po uruchomieniu linii kolejowej z Wrocławia do Katowic w latach 1841 - 1845 r. Pierwsze piece wapiennicze powstały pod koniec XVIII wieku. W XIX wieku w dalszym ciągu inwestowano w rozwój tegoż przemysłu.

W drugiej połowie XIX wieku i w latach przed pierwszą wojną światową Hrabia Haugwitz oraz Spółka Akcyjna Przemysłu cementowo-wapienniczego wybudowała szereg pieców kręgowych i szybowych typu Hoffmann. Ostatni z nich ze względu na ciężką pracę został w 1971 r. zlikwidowany. Należy też wspomnieć o istniejącej w latach 1860 - 1920 cegielni o nazwie Adlys Segen. Surowiec wydobywano między Olawą a Leśniczówką i dowożono do cegielni furmankami. 1 sierpnia 1935 roku została otwarta stacja kolejowa.

W latach 1963-65 wybudowane zostały nowoczesne automatyczne piece do wypału wapna oraz oddział do gaszenia wapna. W roku 1966 oddano społeczeństwu wsi nowo wybudowaną szkołę podstawową 1000-lecia Polski im. Henryka Sienkiewicza. Obecnie w budynku starej szkoły mieści się przedszkole.

Na uwagę zasługuje kaplica-dzwonnica z początku XX wieku, która przez długi czas była namiastką „własnego” kościoła dla mieszkańców Góraždzy.

W roku 1988 wieś liczyła ponad 1 200 mieszkańców. Dziś w miejscowości mieszka 839 mieszkańców.

5.4.1. Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisane są dwa piece do wypału wapna (decyzja nr 2149/87 z dnia 10.10.1988 r.). Piece zostały przekazane na własność gminie Gogolin. Piece są w bardzo złym stanie technicznym.

5.4.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisane zostały obiekty: kaplica przy ulicy Wiejskiej, domy przy ul. Głównej 11 i 20, oraz piec wapiennicze wskazane w rejestrze zabytków.

Powyższe obiekty, z wyłączeniem pieców, są własnością prywatną. Przeprowadzane remonty w niewielkim stopniu zaburzyły wartości zabytkowe, jednak ich zachowana wartość pozwoliła na ujęcie powyższych obiektów w gminnej ewidencji zabytków.

5.5. Kamień Śląski – pierwsze informacje o wsi pochodzą z 1104 roku jako miejscowość z grodem warownym w posiadaniu Bolesława Krzywoustego, która później była siedzibą rodu Odrowążów. W 1183 roku w Kamieniu urodził się Jacek Odrowąż (późniejszy święty). Stąd też pochodzą błogosławieni Czesław i Bronisława.

Układ wsi jest nieregularny, w jej centrum zlokalizowany jest wydłużony, zbliżony do prostokąta plac w charakterze rynku. W północnej części placu na lekkim wzniesieniu zlokalizowany jest kościół parafialny, w części południowej zaś znajduje się pałac i park.

Kościół pod wezwaniem św. Jacka wzmiankowany był już w 1335 roku. Obecny kościół zbudowany został w latach 1603 – 1632. W latach 1908 – 1909 został całkowicie przebudowany na styl neobarokowy (wieża kościoła jest obecnie w stylu późnobarokowym - przebudowana na przełomie XVIII/XIX w., a w roku 1928 podwyższona).

Pałac w Kamieniu Śląskim zbudowany został na przełomie XVIII/XIX wieku. W 1779 r. został przebudowany przez Ludwika Jacka Larischa. Później był jeszcze przebudowywany w roku 1858 i 1891. W pałacu utrzymano styl późnobarokowy o dwupiętrowym froncie, zwróconym ku północy i prostokątnym korpusie głównym. W planie budynku znajduje się czworoboczna wieża. Dach pałacu ukształtowano w mansardę, z licznymi lukarnami.

W 1784 roku posadowiono w centralnej części wsi figurę – posąg św. Jana Nepomucena. Fundatorem był Karol Józef Larisch. Późnobarokowa, kamienna postać świętego na cokole ujętym wolutami, z kartuszem herbowym i napisem zawierającym chronostych.

W 1874 roku wybuchła epidemia cholery, wskutek której zmarło wielu mieszkańców Kamienia i Kamionka. Dla ofiar epidemii urządzono cmentarz, który zlokalizowany jest poza wioską, przy ulicy Klasztornej.

W Kamieniu Śląskim obecnie mieszka 1328 osób.

5.5.1. Rejestr zabytków

Kamień Śląski, jest pod względem zabytków rejestrowych, najbogatszą wsią w gminie Gogolin. Do niniejszego rejestru wpisano kościół pw. Św. Jacka wraz z wnętrzem (decyzja nr 127/54 z dnia 13.09.1954 r.), zbiorową mogiłę powstańców śląskich na cmentarzu przy ul. Klasztornej (decyzja nr 159/87 z dnia 10.09.1987 r.), pałac (decyzja nr 838/64 z dnia 7.05.1964 r.), park (decyzje: nr 838/64 z dnia 7.05.1964 r. i nr 135/86 z dnia 3.04.1986 r.), budynek stajni w zespole pałacowo-parkowym (decyzja nr 2234 z dnia 8.08.1990 r.), dom mieszkalny na terenie folwarku w zespole pałacowo-parkowym (decyzja nr 2236 z dnia 10.08.1990 r.), budynek stodoły na terenie folwarku

w zespole pałacowo- parkowym (decyzja nr 2235 z dnia 10.08.1990 r.) oraz budynek wozowni w zespole pałacowo- parkowym (decyzja nr 2233 z dnia 8.08.1990 r.).

Kościół parafialny pw. Św. Jacka jest poddawany regularnym remontom, dlatego stan obiektu można uznać za bardzo dobry.

Zbiorowa mogiła powstańców śląskich została odnowiona, jednak główna płyta nagrobku nie została poddana renowacji. Stan zabytku: dobry.

Pałac w Kamieniu Śląskim, wraz z obiektami towarzyszącymi, poddany był gruntownemu remontowi. Obecnie w pałacu zlokalizowane jest Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Ponadto w Pałacu mieści się Sanktuarium Św. Jacka.

Część folwarczna zespołu została przekształcona w zespół sanatoryjno- wypoczynkowy. Ich stan jest bardzo dobry.

Park wokół pałacu zachował główne osie widoków i ścieżki spacerowe. Jest regularnie pielęgnowany. W ostatnim czasie posadowiono w nim dzwonnice, do której sprowadzono zabytkowe dzwony. Stan parku: dobry.

W rejestrze wpisany jest obiekt, który w trakcie remontów został wyburzony – budynek wozowni w zespole pałacowo- parkowym.

5.5.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków ujęto 14 obiektów: układ ruralistyczny wsi, ogrodzenie kościoła parafialnego, domy przy ul. Leśnej, dom przy ul. Powstańców 42 oraz dwa domu przy Placu Myśliwca (nr 5 i 28), a także obiekty wskazane już w rejestrze zabytków województwa opolskiego.

Układ ruralistyczny wsi ogranicza się do jej centrum i jest chroniony ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kamień Śląski. Ogrodzenie kościoła parafialnego, zawierające wbudowane stacje drogi krzyżowej odremontowano, dzięki czemu jego stan jest bardzo dobry.

Dom przy ul. Powstańców 42 jest budynkiem bardzo zniszczonym, ale zachowującym elementy charakterystyczne dla zabytku. Domy przy Placu Myśliwca 5 i 28 zostały przebudowane, jednak główne elementy, stanowiące o nich jako o zabytkach, zostały zachowane.

Budynki przy ul. Leśnej w Kamieniu Śląskim utraciły swoje wartości zabytkowe, dlatego też nie wpisano ich do gminnej ewidencji zabytków.

Nadto do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisano obiekt ruchomy: figurę św. Jana Nepomucena, zlokalizowaną na placu przed kościołem parafialnym. Figura ta jest odrestaurowana, w dobrym stanie.

5.6. Kamionek - Nazwa miejscowości Kamionek pochodzi od pokładów kamienia na którym ta wieś stoi. Dzięki płytce zalegającemu kamieniowi wapiennemu, rozwinął się w tym regionie przemysł wapienniczy. Wydobywany w pobliskich kamieniołomach służył jako surowiec do produkcji wapna i cementu oraz budownictwa dróg, domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych.

Pierwszy dokument świadczący o istnieniu Kamionka pochodzi z 1531 roku (z dokumentu księcia Jana Dobrego). Wioska ta była wymieniona jako płacąca dziesięcinę z każdego zboża na rzecz

kolegiaty św. Krzyża w Opolu. Jednak Kamionek jest wioską starszą, gdyż chłopci z owej osady założyli kolonię Łowiecko wzmiankowaną już w 1424 roku. Kolonia ta leżała około 3 kilometrów na północny zachód od Kamionka. Według kroniki kamińskiej mieszkało tam 18 chłopów. Wieś tę spaliły wojska szwedzkie Mansfelda w czasie wojny trzydziestoletniej (1618 – 1648).

W 1679 roku Kamionek został wymieniony w aktach wizytacyjnych biskupstwa wrocławskiego. W 1783 roku wioska liczyła 142 mieszkańców. Od 1830 roku Kamionek należał do Strachwitzów. W tym czasie istniało w nim 35 domów oraz dwór. Wioska liczyła 265 mieszkańców. W 1855 roku Kamionek posiadał 13 gospodarstw.

Obecnie Kamionek zamieszkuje 650 osób.

Kamień wapienny był najtańszym materiałem budowlanym. Charakterystyczne dla tej wioski były zagrody otoczone murami z tego kamienia. Każda zagroda była otoczona ogrodem.

W XIX wieku stare gospodarstwa były zbudowane w stylu pruskim (budynki mieszkalne łączyły się ze stajniami i oborami). Z sieni czy poprzez komórkę wchodziło się wprost do kuchni ale też i bezpośrednio do zabudowań gospodarskich. Niekiedy w kuchni były dwa okna, jedno na dwór, przez drugie można było zaglądnąć do stajni.

Od niepamiętnych czasów, w lesie za Kamionkiem w kierunku Górażdża znajdowała się kopalnia kamienia wapiennego zwane „Górka”. Kopalnia ta należała do hrabiego Strachwitza z Kamienia. Stamtąd wąskotorową kolejką wydobywany był kamień, który wożono do pieca wapiennego w kierunku Gogolina na tzw. „Dziolach”. Zbudowano tam dom mieszkalny, w którym mieszkało kilka rodzin robotników.

5.6.1. Rejestr zabytków

W Kamionku nie jest zlokalizowany żaden obiekt ujęty w rejestrze zabytków województwa opolskiego.

5.6.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków na terenie wsi Kamionek wskazano następujące obiekty: kaplicę przy stawie, dawną szkołę, dom przy Placu Stawowym oraz piec wapienniczy.

Kaplica przy stawie została odremontowana i jest w bardzo dobrym stanie. Piec wapienniczy zlokalizowany jest przy wyjeździe ze wsi Kamionek w kierunku Gogolina. Piec ten znajduje się w lesie, jest prawie niewidoczny zza istniejących zakrzewień i zadrzewień. Jego stan jest bardzo zły.

Budynek szkoły oraz dom przy Placu Stawowym zostały wyburzone, dlatego też nie ujęto ich w gminnej ewidencji zabytków.

5.7. Malnia – nazwa wsi (pierwotnie Malnie) wywodzi się od określenia „malinie”, oznaczającego pierwotnie miejsce na którym rosną maliny. W 1936 r. zmieniono nazwę miejscowości Malnie na „Odergrund”, która obowiązywała do 1945 r. Od tego czasu funkcjonowała dawna, historyczna nazwa wioski „Malnie”. Zmieniono ją na „Malnia” na mocy Zarządzenia ministra – szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1996 r. w sprawie ustalenia i zmiany nazw niektórych miejscowości. W roku 1836 utworzono szkołę katolicką należącą do parafii Otmęt, dla dzieci z Malni, Odrowąża, Choruli oraz Górażdży.

Na wzgórzach między Malnią, a Chorulą w 1925 r. odkryto cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich. W roku 1957 podjęto decyzję o budowie kościoła w Malni. W latach 1977 – 1978 zrekonstruowano zabytkowy drewniany kościół pw. Św. Franciszka z Asyżu, przeniesiony z Kostowa koło Kluczborka.

Obecnie w Malni mieszka 701 osób.

5.7.1. Rejestr Zabytków

W rejestrze zabytków województwa opolskiego ujęto zrekonstruowaną część kościoła w Malni (decyzja nr 62/54 z dnia 11.03.1954 r.). Kościół ten jest drewniany i wymaga sukcesywnego przeprowadzania remontów. Stan kościoła – dobry.

5.7.2. Wojewódzka Ewidencja Zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków na obszarze wsi Malnia wpisano kaplicę – dzwonnice oraz domy przy ul. Opolskiej 52 i 34. Kaplica jest w stanie dobrym – regularnie remontowana, z zachowaniem wartości zabytkowych.

Dom przy ulicy Opolskiej 34 jest w stanie bardzo złym, jednak detal architektoniczny, wskazujący na historyczną wartość budynku, nadal jest rozpoznawalny.

Dom przy ul. Opolskiej 52 został wyburzony, z tego powodu wyłączono go z gminnej ewidencji zabytków.

5.8. Obrowiec – wioska położona nad Odrą, przy drodze z Otmętu do Zdieszowic. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1352 roku.

Nad Odrą znajduje się do dzisiaj grodzisko z XIII – XV wieku, we władaniu zakonu rycerskiego. W późniejszych wiekach majątek rycerski w Obrowcu wielokrotnie zmieniał swoich właścicieli. Ostatnim z nich do 1945 roku był Justin von Kom. Siedzibą właściciela był zamek, który został spalony w 1945 roku.

Pod względem kościelnym Obrowiec przez kilka stuleci należał do parafii w Jasionej. W latach 1869 – 1884 mieszkańcy zbudowali duży, neobarokowy kościół św. Jana Chrzciciela.

W 1845 roku Obrowiec liczył 422 mieszkańców, w 1861 r. – 629, w 1910 r. – 744, w 1933 r. – 713, a aktualnie wioskę zamieszkuje 506 osób.

5.8.1. Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków na terenie wsi Obrowiec wpisano: mogiłę zbiorową powstańców śląskich, zlokalizowaną na cmentarzu przy ul. Cmentarnej (decyzja nr 161/87 z dnia 16.09.1987 r.), oraz park między ulicą Krapkowicką a ulicą Odrzańską (decyzja nr 120/84 z dnia 21.12.1984 r.). Stan obu zabytków określa się jako dobry.

5.8.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków wskazano: kościół parafialny, pw. Św. Jana Chrzciciela, domy przy ul. Krapkowickiej (26 i 30), dom przy ul. Wiejskiej 4.

Kościół parafialny pozostaje w użytkowaniu parafii, jest na bieżąco remontowany, a jego stan ocenia się na dobry.

Domy przy ulicy Krapkowickiej zostały przebudowane, zmieniono konstrukcje dachu, układ otworów okiennych i drzwiowych, usunięto detal architektoniczny, dlatego też ujmowanie tych obiektów w gminnej ewidencji zabytków było bezzasadne.

Budynek przy ul. Wiejskiej 4 jest własnością prywatną. Budynek ten, o bardzo ciekawej geometrii dachu, oryginalnych gabarytach i niepowtarzalnym detalu architektonicznym jest w stanie bardzo złym.

5.9. Odrowąż - pierwszą wzmiankę o miejscowości wymieniono w dokumencie z roku 1292 jako osadę o nazwie „Odrvesz”.

Pierwsze ślady bytności ludzi na tym terenie datuje się na epokę kamienną. Znaleźkami, które pochodzą z tego okresu są m.in. kamienny toporek, liczne fragmenty naczyń z pierwszego wieku naszej ery, a także z okresu średniowiecza.

W 1776 roku hrabia Karol Ludwиг Larisch sprowadził osadników, zakładając na terenie swoich dóbr kolonię o nazwie Oderwanz, czyli Odrowąż. Hrabia nadał każdemu z kolonistów taką samą ilość ziemi i usytuował ich siedziby wzdłuż jednej drogi. W 1845 roku Odrowąż liczył 163 mieszkańców. Były tutaj 24 domy. Obszar dworski należał do majora von Wyschetzkiego. Wśród wiejskich rzemieślników wymieniono wtedy kowala i krawca. W 1855 roku Odrowąż liczył 197 mieszkańców, a w 1861 roku liczba ta zmniejszyła się do 190. W 1910 roku liczba ludności wynosiła 261 osób, obecnie mieszkają tam 563 osoby.

W 1929 roku postawiono w centrum wsi pomnik (upamiętnia on mieszkańców, którzy zginęli w czasie II wojny światowej). W okresie międzywojennym w Odrowążu znajdowała się karczma, piekarnia, masarnia oraz sklep. W 1933 roku oddano do użytku szkołę. Na Odrze znajdowała się duża stocznia rzeczna należąca do rodziny Gabor. Większość ludzi posiadała własne barki. Wożono towar (węgiel, cement, zboże) do Wrocławia, Berlina, a nawet Hamburga.

Patronem Odrowąża jest św. Urban – patron rolników. Pod jego wezwaniem jest stojąca w centrum wioski murowana, dwukondygnacyjna kapliczka z ściętymi u dołu narożami. Najprawdopodobniej postawiono ją w 1841 roku w miejsce starej funkcjonującej od 1776 roku. W jej wnętrzu można zauważyć niewielki ołtarz z krzyżem, figurą Matki Bożej, oraz wiszący na ścianie obraz św. Urbana.

5.9.1. Rejestr zabytków

Na terenie Odrowąża nie są zlokalizowane żadne zabytki ujęte w rejestrze zabytków województwa opolskiego.

5.9.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Na terenie Odrowąża w wojewódzkiej ewidencji zabytków, wskazano jako obiekty wartościowe: kaplicę – dzwonnice przy ul. Wiejskiej oraz domy przy ul. Wiejskiej (10, 25, 31).

Kaplica, pomimo licznych remontów, zachowała wartości zabytkowe; jej stan jest dobry.

Domy przy ul. Wiejskiej 25 i 31 utraciły swoją wartość zabytkową, dlatego też wyłączono je z gminnej ewidencji zabytków.

5.10. Zakrzów – po raz pierwszy został wzmiankowany w 1398 r. jako „Zackraw”. Był wtedy siedzibą rycerską. W 1783 r. Zakrzów liczył 201 mieszkańców, w 1845 r. były tutaj 54 domy, dwa wodne młyny, gorzelnia, piec wapienniczy, pałac oraz majątek rycerski.

Do 1954 roku obszar dworski w Zakrzowie wraz z piecami wapienniczymi należał do znanej w okolicy rodziny Madelungów.

Pod względem kościelnym Zakrzów należy do wzmiankowanej już w 1432 roku parafii w pobliskiej Jasionej. Obecnie w Zakrzowie mieszka 417 osób.

Przy drodze, nad wiejskim stawem stoi – mająca charakter zabytkowy – ruina pałacu, wzniesionego około połowy XVIII wieku.

5.10.1. Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków na terenie wsi Zakrzów wpisana została ruina zamku (decyzja nr 730/64 z dnia 14.03.1964 r.). Ruina ta jest w stanie bardzo złym.

5.10.2. Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisano następujące obiekty: kapliczka – dzwonnica, dom dawnego właściciela fabryki i dawną wozownię.

Wozownia została wyburzona, dlatego też nie wpisano jej do gminnej ewidencji zabytków. Dom dawnego właściciela fabryki, a także kapliczka są w bardzo dobrym stanie.

PODSUMOWANIE STANU ZABYTEKÓW NA TERENIE GMINY

Stan zachowania zabytkowych obiektów na terenie wsi w Gminie Gogolin jest ogólnie dobry. Dotyczy to obiektów sakralnych, użyteczności publicznej jak i domów mieszkalnych i gospodarczych.

Fasady budynków odremontowano zachowując walory stylistyczne i wysokie standardy estetyczne. Zastrzeżenia budzi jedynie nadmierna skłonność do stosowania współczesnych materiałów i form w obiektach zabytkowych, co wpływa negatywnie na autentyzm zabytku i właściwy klimat starodawności, który winien być atrybutem gminy i swoistym magnesem przyciągającym turystów. W różnym stanie zachowania są zabytki przemysłowe – piece wapiennicze. Pełna rewaloryzacja walorów kulturowych i historycznych może być podstawą do aktywizacji gospodarczej gminy. Wykreowanie zabytkowego wizerunku gminy przyczyni się do zwiększenia potencjału turystycznego i kulturalnego gminy Gogolin.

Stan zachowania domów mieszkalnych i gospodarczych na terenie gminy jest zróżnicowany i w niektórych przypadkach wymaga podjęcia prac remontowych. Działania przy tych domach przyczynią się do poprawy wizerunku wsi, a nade wszystko do zachowania i utrwalenia zabytkowej tkanki ruralistycznej. Często jednak budynki te są opuszczone, a ich właściciele nie interesują się ich stanem, lub też stan prawny obiektów jest niejasny.

Ponadto na obszarach wiejskich dziedzictwo kulturowe wiąże się z gospodarką rolną, najcenniejszymi zabytkami są tu obiekty sakralne (kościół, kapliczki) oraz założenia folwarczne i związane z przemysłem wapienniczym – XIX-wieczne piece wapienne.

Wszystkie wsie znajdujące się na terenie gminy posiadają metrykę średniowieczną, lokowano je na prawie niemieckim. W większości reprezentują typ ulicowy. Zabudowę wartościową historycznie poszczególnych wsi tworzą w przeważającej mierze zabudowania gospodarstw rolnych. Parcele ściśle do siebie przylegają, najczęściej mają plan wydłużonego prostokąta, o układzie prostopadłym do osi ulicy. W obrębie działek, od frontu znajduje się budynek mieszkalny, przeważnie o układzie szczytowym, zabudowa kalenicowa jest nielicznie reprezentowana. Budynki mieszkalne łączą się zwykle z zabudowaniami gospodarczymi. W głębi parcel znajdują się stodoły, ustawione w poprzek parceli. Budynki mieszkalne posiadają zazwyczaj jedną kondygnację. Na terenie gminy w zasadzie

zachowane są historyczne struktury osadnicze. Współczesne realizacje nie zaburzają historycznych układów wiejskich.

Wiejskim budynkom mieszkalnym towarzyszą obiekty gospodarcze związane z produkcją rolną i przetwórstwem rolno – spożywczym (np. młyny, karczmy, kuźnie, itp.). Z budynków gospodarczych w wiejskich zagrodach żaden nie zasługuje na specjalne wyróżnienie.

Budowle sakralne na terenie gminy, oprócz kościoła w Kamieniu Śląskim, powstały w latach późniejszych. Obiekty te są w dobrym stanie technicznym. W bezpośrednim sąsiedztwie kościołów znajdują się plebanie.

Centrum wsi to również miejsce, gdzie zlokalizowano szkoły – są to zazwyczaj budynki większe od pozostałych, w istotny sposób rzutujące na sylwetę miejscowości.

Bardziej okazały charakter mają również domy ludowe, gospody, karczmy i zajazdy. Wpisane trwale w krajobraz wsi, pełnią niezmiennie swoją pierwotną funkcję świadcząc o tradycji miejsca.

Dodatkowym elementem wiejskiego pejzażu są zespoły folwarczne. Zabudowania folwarczne ustawione są najczęściej wokół prostokątnego majdanu. Budynki folwarczne składają się z obór, stajni, stodół oraz domów.

Dopełnieniem wiejskiego krajobrazu są liczne kapliczki. Najczęściej mają one charakter małych budyneczków ustawionych w bezpośrednim sąsiedztwie budynku mieszkalnego. Są to zazwyczaj budowle jednokondygnacyjne, murowane, założone na planie prostokąta, zwieńczone daszkiem dwuspadowym, często ze szczytami w stylu barokowym lub neogotyckim, z prostokątnym lub zamkniętym łukowo otworem drzwiowym. Obiekty te są znaczącymi elementami w krajobrazie wsi.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Mocne strony i szanse:

- 1) Położenie gminy, wraz z rozbudowaną infrastrukturą komunikacyjną, może być przyczynkiem do rozwoju turystycznego;
- 2) Dobre utrzymanie większości zabytków własności gminy Gogolin, a także dobre utrzymanie obiektów o wartościach historycznych własności prywatnej;
- 3) Rozwój działalności kulturalnej, poprzez rozbudowywanie funkcji kulturalnej (Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami);
- 4) Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, z wpisanymi zasadami ochrony zabytków;
- 5) Duży zasób obiektów wartościowych historycznie, wraz z elementem wybitnym w skali regionu – pałacem wraz z przyległymi budynkami i parkiem w Kamieniu Śląskim;
- 6) Wzrost świadomości właścicieli zabytków, dzięki odpowiedniemu upowszechnianiu i edukowaniu z zakresu ochrony wartości kulturowych;
- 7) Możliwość rewaloryzacji obiektów zabytkowych przy pozyskaniu dofinansowań krajowych i unijnych.

Słabe strony i zagrożenia:

- 1) Nieuregulowany stan prawny nieruchomości, w granicach których zlokalizowane są obiekty zabytkowe;
- 2) Zniszczenie wartości zabytkowych obiektów, poprzez przypadkowe działania oraz brak świadomości i edukacji właścicieli zabytków;
- 3) Brak możliwości dotowania obiektów zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków;
- 4) Degradacja obiektów zabytkowych, z powodu braku środków finansowych;
- 5) Zdarzenia losowe.

6. OCHRONA ZABYTEKÓW W GMINIE GOGOLIN – STAN PRAWNY

6.1. Rejestr zabytków

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Sposób i tryb wydawania pozwoleń na pracę w zabytku reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. z 30 czerwca 2004 r.). Do rejestru zabytków w gminie Gogolin wpisanych jest 20 obiektów, jednak wozownię przy pałacu w Kamieniu Śląskim wyburzono.

6.2. Gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z art. 22 Ustawy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na wójcie (burmistrzowi, prezydencie) gminy. Gminna ewidencja ma formę zbioru kart ewidencyjnych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana, aktualizowana i weryfikowana. Ewidencją zostały objęte zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych, krajobrazowych.

W roku bieżącym istniejącą dotychczas gminną ewidencją zabytków poddano weryfikacji. Za kryteria decydujące o ujęciu obiektu w ewidencji przyjęto:

- czas powstania (nie późniejszy niż lata 30 XX w.),
- stopień zachowania walorów zabytkowych,
- funkcja obiektu i wpływ jego formy na ogólny charakter zabudowy miejscowości,
- wartość historyczna i artystyczna.

Z terenu gminy Gogolin gminną ewidencją zabytków objęto 125 obiektów (załącznik do programu), w czym: 19 zabytków rejestrowych, a także 106 obiektów, uwzględniających także wojewódzką ewidencję zabytków.

6.3. Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Gogolin znajduje się 146 stanowisk archeologicznych (Chorula – 24, Dąbrówka – 1, Gogolin 19, Góraźdże – 2, Kamień Śląski – 4, Kamionek – 3, Obrowiec – 41, Odrowąż – 12, Zakrzów – 40). Część z nich oznaczonych jest jako stanowiska archiwalne, jednak ich lokalizację wskazano na mapach ewidencyjnych. Ma to na celu zwrócenie uwagi właścicieli na wyjątkowość tych miejsc oraz konieczność obserwacji znalezisk wokół wyznaczonego obszaru.

6.4. Struktura własności

Pośród zewidencjonowanych obiektów zabytkowych, objętych ochroną, najwięcej stanowi własność prywatną. Obejmuje ona łącznie 62 zabytki, co stanowi niemal 50% zabytkowych zasobów gminy. W większości są to osoby fizyczne, do których należą zabudowania gospodarczo- mieszkalne i większość przydomowych kapliczek.

Własność wyznaniową stanowią 32 obiekty, tj. 25 % zabytkowych zasobów gminy. Własność tę reprezentuje kościół katolicki. Należy do niego większość kościołów, plebani i część kapliczek.

Spora część obiektów zabytkowych jest własnością gminy lub podmiotów publicznych, należy do niej łącznie 31 obiektów, czyli ok. 25 % wszystkich obiektów zabytkowych w gminie. Należą do nich budynki użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, remizy, domy mieszkalne i gospodarcze, a także piece wapiennicze.

7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Najbardziej charakterystycznym dla Gogolina elementem dziedzictwa niematerialnego jest piosenka „Poszła Karolinka do Gogolinka”, uznana prawnie za hejnał miasta Gogolin, zaś zwyczajowo, przez mieszkańców, jako jego hymn. Ta pieśń była inspiracją do herbu Gogolina, a także pomnika posadowionego w centralnej części miasta, symbolizującego – wspomnianych w pieśni – Karolinę i Karliczka.

Ważną częścią tutejszej kultury są również liczne opowieści i legendy, związane z powstaniem poszczególnych miejscowości.

Do dziedzictwa niematerialnego należą również wszelkie tradycje i zwyczaje przekazywane z pokolenia na pokolenie. W Gogolinie kultywuje się następujące zwyczaje i tradycje ludowe:

- 1) Topienie Marzanny – symbolizujące odejście zimy – z okazji pierwszego dnia wiosny topi się kukłę reprezentującą zimę;
- 2) Gaik – symbol wiosny - przyozdobione drzewko „obnosi się” po miejscowościach, ceremonii towarzyszy śpiew;
- 3) Pogrzebanie Basa – symboliczny pogrzeb instrumentu, ceremonia ta odbywa się w okresie mięsopustu, kończy karnawał i rozpoczyna Wielki Post;
- 4) Wodzenie Niedźwiedzia – tradycja kultywowana w czasie karnawału, polegająca na wodzeniu niedźwiedzia na uwięzi i odgrywaniu tradycyjnego spektaklu. Na niedźwiedzia zrzuca się wszelkie winy za problemy, które spotkały mieszkańców w minionym roku;
- 5) Palenie Żuru – organizowane w środę Wielkiego Tygodnia palenie ognisk na znak oczyszczenia;
- 6) Babski Comber – zabawa przebierańców z tańcami – organizowana tylko dla kobiet;
- 7) Dożynki – podziękowanie za plody rolne, związane z artystyczną prezentacją zbiorów i prezentacją koron żniwnych;
- 8) Jarmarki: bożonarodzeniowy i wielkanocny – spotkania przed świętami, z towarzyszącymi występami artystycznymi i możliwością zakupu produktów miejscowych twórców ludowych;
- 9) Skubanie pierza – oddzieranie z gęsiich piór chorągiewek oraz oddzielanie puchu, połączone ze śpiewem i gawędami;
- 10) Swaczyny śląskie – spotkania przy podwieczorku;
- 11) Dni Gogolina/ Artystyczne lato – letnie spotkania weekendowe, połączone z występami artystycznymi i licznymi atrakcjami.

Ponadto z uwagi na fakt, iż na terenie gminy zlokalizowane są dwie kopalnie kamienia wapiennego, górnicy 4 grudnia każdego roku obchodzą Barbórkę, połączoną z „Karczmą Piwną”.

W Gminie Gogolin od pokoleń jest pielęgnowana śląska gwara m. in. poprzez organizowanie gminnych konkursów „Śląskie Beranie”.

W Gogolinie mieszka wielu twórców i twórczyń ludowych, a ich działalność przenika życie codzienne w różnych aspektach: z okazji świąt wielkanocnych tworzą kroszonki, malują obrazy, zajmują się rękodziełem, malują porcelanę w lokalne wzory kwiatowe.

Kultura i tradycja wpisuje się w codzienne życie mieszkańców Gogolina. Czyni się wiele starań, aby zachować lokalne dziedzictwo kulturowe. Powstają tematyczne publikacje (książki, artykuły,

ulotki), prowadzi się systematyczną edukację w tym kierunku, udziela się dofinansowań dla inicjatyw społecznych, mających na celu promowanie miejscowej kultury ludowej.

8. GŁÓWNE CELE POLITYKI GMINNEJ ZWIĄZANEJ Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW

Program opieki nad zabytkami gminy Gogolin stanowi podstawę dla działań, związanych z ochroną dóbr kultury w okresie 4 lat od podjęcia uchwały przez Radę Miejską w sprawie przyjęcia niniejszego programu.

Podstawą merytoryczną zadania jest określenie przedmiotu działania, czyli Gminna Ewidencja Zabytków. Pierwszym podjętym i zrealizowanym przez gminę działaniem w strategii ochrony zabytków było opracowanie aktualnej i zweryfikowanej Gminnej Ewidencji Zabytków, która stanowi bazę dla wszelkich dalszych działań w tym zakresie. Właściwe określenie zasobów zabytkowych, wskazanie obiektów o unikalnych cechach stylistycznych, wysokich wartościach architektonicznych i historycznych, a także świadczących o specyfice regionalnego budownictwa i lokalnej tożsamości kulturowej, których zachowanie leży w interesie społecznym. Jest to warunkiem koniecznym i niezbędnym w formułowaniu priorytetów w zakresie dóbr kultury.

Gminny Program Opieki nad zabytkami winien kreować tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego, jak i środowiska kulturowego powinno stanowić jedną z polityk gminy. Celem Programu Opieki nad Zabytkami w gminie Gogolin jest wzmocnienie ochrony i opieki nad zabytkami oraz poprawa ich stanu zachowania, poprzez opracowanie systemowych rozwiązań realizowanych przez władze gminy.

Służą temu:

1. Aktualna inwentaryzacja zasobów zabytkowych gminy (Gminna Ewidencja Zabytków).
2. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy.
3. Wykorzystanie zasobów zabytkowych i walorów gminy.
4. Podejmowanie rozwiązań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i inwestycyjnych.
5. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu.
6. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
7. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków.
8. Monitoring stanu zachowania i sposobu wykorzystania zabytków.
9. Uwzględnienie wydatków na ochronę zabytków w budżecie gminy.
10. Wypracowanie systemu pomocy finansowej na zabytki poprzez odpisy podatkowe.
11. Dotacje z budżetu gminy na prace konserwatorskie przy najcenniejszych zabytkach.
12. Promocja dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków, w rozwoju turystyki.
13. Prowadzenie edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa.

9. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW, KTÓRYCH WŁAŚCIEIELEM JEST GMINA

1. Okresowe przeglądy stanu zachowania i zabezpieczeń obiektów zabytkowych.
2. Podjęcie działań w celu znalezienia użytkowników lub właścicieli dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie gminy.
3. Prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenie parków gminnych.
4. Przygotowanie oferty prac sezonowych dla bezrobotnych mieszkańców gminy przy pracach pielęgnacyjnych i porządkowych na terenach zielonych, będących własnością gminy.
5. Podjęcie przez Radę Miejską uchwały w sprawie przekazania części budżetu gminy na dotowanie prac konserwatorskich przy zabytkach.
6. Przygotowanie projektów rewitalizacji obszarów i obiektów zabytkowych w celu pozyskania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
7. Prowadzenie działań, mających na celu poprawę wizerunku wsi i estetyki przestrzeni publicznej, poprzez podjęcie prac, związanych z renowacją, odbudową i aktywizacją obiektów zabytkowych.

10. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW, POŁOŻONYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH GMINY GOGOLIN

1. Opracowanie programu rekonstrukcji i rekonstrukcji zabytkowego obszaru chronionego - układów urbanistycznych.
2. Przygotowanie aktualnych informacji o możliwościach pozyskiwania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (Ministerstwo Kultury, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Fundusz Kościelny, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zwolnienia z podatków VAT). Pomoc mieszkańcom gminy w wyszukiwaniu i pisaniu programów na pozyskiwanie środków finansowych z Funduszy Unijnych.
3. Podjęcie stosownej uchwały przez Radę Miejską o udzieleniu dotacji na prace remontowe i konserwatorskie, a także roboty budowlane, przy obiektach zabytkowych, wpisanych do rejestru zabytków (dotacje mogą być udzielane osobom posiadającym tytuł prawny do zabytku, znajdującego się na terenie gminy i wykażą się wkładem własnym na wykonanie prac).
4. Prowadzenie książki obiektu przez właścicieli.
5. Udostępnienie do naukowego badania i dokumentowania zabytku.
6. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
7. Zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.
8. Korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.
9. Popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.
10. Rada Miejska corocznie w uchwale budżetowej określi wysokość środków przeznaczonych na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie, lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru i Gminnej Ewidencji Zabytków.
11. Aktualizacja Ewidencji Gminnej po dwóch lat obowiązywania programu, polegająca na wykreśleniu z Ewidencji obiektów nieistniejących i przebudowanych w taki sposób, iż traci on walory zabytkowe (zmiana bryły budynku, układu wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp.) oraz wprowadzeniu nowych obiektów dotąd nieobjętych Ewidencją a posiadających wartości zabytkowe, ważne dla kulturowej tożsamości regionu.

Gmina od lat prowadzi działania, mające na celu poprawę jakości przestrzeni pod względem historycznym i kulturowym. Corocznie przeznaczana na ten cel środki finansowe, na wnioski właścicieli zabytków udziela się dotacji. W ostatnich latach przeprowadzono mniejsze remonty zabezpieczające piece wapiennicze, dofinansowano: konserwację elementów drewnianych w kościele w Malni, renowację konfesjonału w kościele pw. Św. Jacka w Kamieniu Śląskim, a także remont organów w kościele pw. NSPJ w Gogolinie.

Jednym z większych działań w zakresie remontów i renowacji było kompleksowe przekształcenie przemysłowego centrum miasta Gogolin. Z uwagi na fakt, iż historia Gogolina opiera się na przemyśle wapienniczym, zamysłem było odnowienie wizualne centrum, z zachowaniem i wyeksponowaniem elementów tożsamości. Odremontowano baterię trzech pieców szybowych do wypału wapna, otoczenie pieców urządzono w sposób umożliwiający bezpośredni dostęp do nich. Posadzkę sąsiadującego z piecami placu ukształtowano w taki sposób, aby piece stanowiły dominantę terenu. Piece wapiennicze wraz z otoczeniem, na wniosek gminy Gogolin, zostały wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego. Elementem, który mógłby uatrakcyjnić te obiekty, mogłoby być udostępnienie ich dla zwiedzających, poprzez przygotowanie infrastruktury, pozwalającej na korzystanie z nich, jako z punktów widokowych.

Celem nadrzędnym działań w rejonie centrum Gogolina jest uporządkowanie istniejącej zabudowy, z zachowaniem jej wartości historycznej.

W najbliższym czasie planowane zadania w tym zakresie obejmą budynek dworca kolejowego, wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków. Budynek ten w 2014 roku został przejęty od PKP przez gminę Gogolin, która w tym miejscu planuje utworzyć nowoczesne centrum przesiadkowe z funkcjami towarzyszącymi, w tym społecznymi i przedsiębiorczymi (Inkubator Przedsiębiorczości, Centrum Inicjatyw Społecznych). Budynek ten, będący elementem reprezentacyjnym gminy, z uwagi na swoje położenie przy osi, którą tworzy linia kolejowa, ma zostać przeznaczony również na cele użyteczności publicznej, związane z kulturą (biblioteka). Zlokalizowanie funkcji kulturalnej w obiekcie zabytkowym ma duże znaczenie w edukacji historycznej. Obecnie w Gminnej Bibliotece Publicznej w Gogolinie organizowane są spotkania, mające szerzyć wartości kulturowe, a także przekazywać wiedzę historyczną oraz propagować konieczność ochrony zabytków. Nadto zauważyć należy, iż przepisy prawa wskazujące zadania własne gminy łączą funkcje ochrony zabytków i opieki nad zabytkami z funkcjami kultury, w tym bibliotek gminnych (ustawa o samorządzie gminnym, art. 7 ust. 1 pkt 9).

Dworzec jest budynkiem zabytkowym, niedostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych, przebudowa ma na celu wyeliminowanie barier dla osób niepełnosprawnych.

11. OPIEKA NAD ZABYTKAMI W GMINIE GOGOLIN W OPRACOWANIACH WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH

11.1. Województwo

W zakresie ochrony zabytków, w Planie Zagospodarowania Województwa Opolskiego, na terenie gminy Gogolin, w sposób szczególny wskazany został obszar Kamienia Śląskiego, jako terenu o wyróżniającej się wartości historycznej i kulturalnej. Ponadto park w Choruli uznany został za zabytkowy zespół wymagający szczególnej ochrony. Nadto w planie zagospodarowania wpisano, iż:

Ochrona zabytków polega, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. [4]*

Wszystkie powyższe postulaty wpisane zostały również do niniejszego gminnego programu opieki nad zabytkami.

11.2. Powiat

W Strategii Rozwoju Powiatu Krapkowickiego wskazano, iż jednym z głównych celów poprawy jakości życia mieszkańców powiatu jest **zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego regionu**. Gminny Program Opieki nad Zabytkami pokrywa się z celami wskazanymi w Strategii.

12. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizację zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami planuje się finansować, za pomocą środków z:

- 1) budżetu gminy Gogolin;
- 2) dotacji unijnych;
- 3) dotacji Urzędu Marszałkowskiego;
- 4) dotacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 5) dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

13. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać i kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych zadań w tym względzie należy:

1. Opracowanie dokumentacji pozwalającej na dobre zewidencjonowanie zabytków i ich stanu;
2. Przeprowadzenie generalnego remontu budynku dworca, ujętego w gminnej ewidencji zabytków, z zachowaniem charakterystycznych elementów architektonicznych, wyróżniających zabytek, a także udostępnienie go w szerszym zakresie, poprzez dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz rozwój nowych funkcji obiektu: kulturalnej (biblioteka), przedsiębiorczej i społecznej (Inkubator Przedsiębiorczości, Centrum Inicjatyw Społecznych).

3. Wyznaczenie dwóch obszarów parków kulturowych:
 - Park kulturowy XIX-wiecznego przemysłu wapienniczego wyznaczony zabytkowymi piecami wapienniczymi Gogolin, Górażdże, Kamionek,
 - Park kulturowy - wieś zabytkowa - dawna siedziba Odrowążów - Kamień Śląski;
4. Edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego. Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jak: organizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych, mające na celu uświadomienie roli zabytków w krajobrazie kulturowym. Mogą temu służyć dydaktyczne ścieżki turystyczne, np. szlak ginących zawodów. Ponadto ważnym jest wspieranie powstawania i publikacji opracowań o obiektach zabytkowych, a także ich promocja;
5. Wskazywanie i promowanie najlepszych inwestycji, związanych z zabytkami – zadanie to obejmuje przede wszystkim obiekty zabytkowe ujęte w gminnej ewidencji;
6. Administracyjne egzekwowanie rygorów określonych m. in. w planach zagospodarowania przestrzennego, głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi. To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część obiektów. Należą do nich głównie wymiany okien, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia, zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych i wystroju;
7. Ochrona i promocja odrębnych cech lokalnych, pielęgnacja tradycji i poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy;
8. Rozwój i promocja walorów turystycznych z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, a w szczególności zespołów rezydencjonalno- folwarcznych;
9. Monitoring umów, dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorcom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów, względem zakupionych obiektów;
10. Wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej, np. w obszarze turystyki i rekreacji.
11. Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa. Powinno się to wyrażać m. in. obligowaniem inwestorów do opiniowania planowanych prac (nawet tych pozornie drobnych) przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
12. Wspieranie rozwoju młodych artystów i ich twórczości - gromadzenie i propagowanie elementów artystycznych.

14. BIBLIOGRAFIA:

1. Dokumentacja pobrana z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, w postaci spisów oraz zdjęć.
2. *Program opieki nad zabytkami* sporządzonego dla obszaru gminy Gogolin, autorstwa mgr inż. Zbigniewa Wrześniowskiego.
3. *Wstępne wytyczne konserwatorskie do planów zagospodarowania przestrzennego* autorstwa Teresy Piekarcz, rok 1988.
4. *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego.*
5. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami* poradnik metodyczny.
6. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury* Ministerstwa Kultury, wraz z uzupełnieniem.
7. Strona internetowa: www.gogolin.pl.
8. Strony internetowe sołectw.
9. Ustawy: o samorządzie gminnym, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i inne wymienione w ust 3.
10. *Strategia rozwoju powiatu krapkowickiego na lata 2008-2013.*
11. *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017.*

SPIS TREŚCI

1	WSTĘP
2	CEL OPRACOWANIA
3	PODSTAWY PRAWNE
4	PRAWNE FORMY OCHRONY
5	CHARAKTERYSTYKA I OCENA STANU ZACHOWANIA DÓBR KULTURY
	POŁOŻENIE, POCHODZENIE, KRAJOBRAZ KULTUROWY, UKŁADY RURALISTYCZNE
5.1.	Gogolin
5.2.	Chorula
5.3.	Dąbrówka
5.4.	Górażdzie
5.5.	Kamień Śląski
5.6.	Kamionek
5.7.	Malnia
5.8.	Obrowiec
5.9.	Odrowąż
5.10.	Zakrzów
	PODSUMOWANIE STANU ZABYTEKÓW NA TERENIE GMINY
	ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ
6	OCHRONA ZABYTEKÓW W GMINIE GOGOLIN - STAN PRAWNY
7	DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE
8	GŁÓWNE CELE POLITYKI GMINNEJ ZWIĄZANEJ Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW
9	DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW, KTÓRYCH WŁAŚCIELEM JEST GMINA
10	DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW, POŁOŻONYCH W GOGOLINIE
11	OPIEKA NAD ZABYTEKAMI W GOGOLINIE W DOKUMENTACH WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH
11.1.	Województwo
11.2.	Powiat
12	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
13	PODSUMOWANIE I WNIOSKI
14	BIBLIOGRAFIA
	ZAŁĄCZNIK - WYKAZ ZABYTEKÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI

WYKAZ ZABYTEKÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW GMINY GOGOLIN

Lp	Nazwa zabytku	Miejscowość	*	Nr ewid. działki	Adres zabytku
1	CMENTARZ Z OGRODZENIEM, KAPLICZKA, BRAMAMI	CHORULA	R	229	UL. OPOLSKA/PLAC WIEJSKI
2	GRÓB KONSTANTEGO JOSKA	CHORULA	R	229	UL. OPOLSKA/ PLAC WIEJSKI
3	PARK	CHORULA	R	39/4	ZA PLACEM WIEJSKIM
4	DAWNA SZKOŁA	CHORULA		68/1, 68/2	UL. OPOLSKA 66
5	KAPLICA DZWONNICA	DĄBRÓWKA		100/2	UL. SZKOLNA NAPRZECIWI NR 14
6	KAPLICZKA	DĄBRÓWKA		56/3	PRZY DRODZE WOJEWÓDZKIEJ 409
7	DOM	DĄBRÓWKA		82/4	UL. SZKOLNA 4
8	ZAGRODA	DĄBRÓWKA		113	UL. SZKOLNA 24
9	MOGIŁA ZBIOROWA	DĄBRÓWKA	R	152/3	UL. LEŚNA / UL. STAWOWA
10	BUDYNEK MIESZKANIOWO- USŁUGOWY	GOGOLIN		597	UL. CHROBREGO 1
11	KAPLICZKA NA BAGNACH	GOGOLIN		1130/1	ZA UL. BAGIENNA
12	KAPLICA DZWONNICA	GOGOLIN		679/1	UL. KAMIENNA 26
13	BUDYNEK WODOCIĄGÓW	GOGOLIN		168	UL. KONOPNICKIEJ 2
14	KOLEJOWA WIEŻA CIŚNIEŃ	GOGOLIN		918/10	UL. KONOPNICKIEJ 4
15	DOM	GOGOLIN		918/4	UL. KONOPNICKIEJ 6
16	DOM	GOGOLIN		164/1	UL. KONOPNICKIEJ 7
17	BUDYNEK BIBLIOTEKI	GOGOLIN		170	UL. KRAPKOWICKA 2
18	DOM	GOGOLIN		236/4	UL. KRAPKOWICKA 7
19	DOM	GOGOLIN		167	UL. KRAPKOWICKA 8
20	DOM	GOGOLIN		235	UL. KRAPKOWICKA 9
21	DOM	GOGOLIN		220/3	UL. KRAPKOWICKA 17
22	OGRODZENIE	GOGOLIN		220/3	PRZY UL. KRAPKOWICKIEJ 17
23	DOM	GOGOLIN		207/4	UL. KRAPKOWICKA 21
24	DOM	GOGOLIN		159	UL. KRAPKOWICKA 22
25	DOM	GOGOLIN		82	UL. KRAPKOWICKA 30
26	DOM	GOGOLIN		96	UL. KRAPKOWICKA 32

27	DOM	GOGOLIN		98	UL. KRAPKOWICKA 34
28	DOM	GOGOLIN		192/4	UL. KRAPKOWICKA 35
29	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		191	UL. KRAPKOWICKA 37
30	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		190	UL. KRAPKOWICKA 39
31	DOM	GOGOLIN		181	UL. KRAPKOWICKA 45
32	DOM	GOGOLIN		128	UL. KRAPKOWICKA 46
33	DOM	GOGOLIN		179	UL. KRAPKOWICKA 49
34	DOM	GOGOLIN		672	UL. KRAPKOWICKA 144
35	DOM	GOGOLIN		667	UL. KRAPKOWICKA 146
36	PIEC WAPIENNICZY	GOGOLIN		891	UL. KRÓTKA ZA NR 3
37	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		6	UL. KRÓTKA ZA NR 5
38	BUDYNEK POCZTY	GOGOLIN		908	UL. LIGONIA 2
39	WIATRAK HOLENDERSKI	GOGOLIN		156/1	UL. LIGONIA ZA NR 53
40	BUDYNEK DWORCA KOLEJOWEGO	GOGOLIN		918/5	PLAC DWORCOWY 2
41	DOM	GOGOLIN		918/9	PLAC DWORCOWY 3
42	DOM	GOGOLIN		294/64	UL. PODLEŚNA 2
43	BATERIA 3 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		294/10	UL. PODLEŚNA ZA NR 2
44	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		206/10	ZA UL. POWSTAŃCÓW
45	DOM	GOGOLIN		294/22	UL. POWSTAŃCÓW 18-20
46	DOM	GOGOLIN		294/25	UL. POWSTAŃCÓW 22-24
47	DOM	GOGOLIN		294/28	UL. POWSTAŃCÓW 26-28
48	DOM	GOGOLIN		81	UL. PRUSA 2
49	KAPLICZKA	GOGOLIN		491	UL. ROLNA 1
50	DOM	GOGOLIN		487	UL. ROLNA 5
51	DOM	GOGOLIN		191	UL. SKARBOWA 1
52	DAWNE PRZEDSZKOLE	GOGOLIN		285/15	UL. SPACEROWA 2
53	BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		285/12	PRZY UL. SPACEROWEJ 2
54	KAPLICZKA	GOGOLIN		79	UL. STRZEBNIÓW PRZY NR 19
55	DOM	GOGOLIN		199, 200	UL. STRZEBNIÓW 30

56	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	GOGOLIN		657	UL. STRZELECKA
57	DOM	GOGOLIN		920	UL. STRZELECKA 6
58	PAROWOZOWNIA - HALA TARGOWA	GOGOLIN		906/9	UL. STRZELECKA 15
59	DOM	GOGOLIN		655/2	UL. STRZELECKA 22
60	DOM	GOGOLIN		656/2	UL. STRZELECKA 24
61	BATERIA PIECÓW SZYBOWYCH WRAZ Z OTOCZENIEM	GOGOLIN	R	656/17	UL. STRZELECKA ZA NR 24
62	PLEBANIA	GOGOLIN		657	UL. STRZELECKA 30
63	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI	GOGOLIN		660	UL. STRZELECKA 34
64	DOM	GOGOLIN		604	UL. STRZELECKA 41
65	DOM	GOGOLIN		511	UL. STRZELECKA 57
66	SKLEP	GOGOLIN		686	UL. STRZELECKA 74
67	SPICHLERZ - MAGAZYN	GOGOLIN		686	UL. STRZELECKA ZA NR 74
68	DOM	GOGOLIN		533	UL. STRZELECKA 95
69	DOM	GOGOLIN		740/3	UL. STRZELECKA 112
70	ZAGRODA	GOGOLIN		544	UL. STRZELECKA 115
71	PRZYCHODNIA	GOGOLIN		221/5	UL. SZKOLNA 2
72	DOM	GOGOLIN		211	UL. SZKOLNA 22
73	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	GOGOLIN		547	UL. SZPITALNA
74	MOGIŁA ZBIOROWA	GOGOLIN	R	547	UL. SZPITALNA NA CMENTARZU
75	PRZEDSZKOLE	GOGOLIN		905	UL. SZPITALNA 4
76	DOM	GOGOLIN		568	UL. SZPITALNA 6
77	DOM	GOGOLIN		582	UL. SZPITALNA 10
78	BUDYNEK SZPITALA	GOGOLIN		601/1	UL. SZPITALNA 18
79	STACJA TRAFI	GOGOLIN		116/1	UL. WOJSKA POLSKIEGO PRZY NR 47
80	CMENTARZ ŻYDOWSKI	GOGOLIN	R	384	UL. WYZWOLENIA
81	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		495/1	UL. WYZWOLENIA 29
82	DOM	GOGOLIN		307	UL. WYZWOLENIA 49
83	DOM	GOGOLIN		306/1	UL. WYZWOLENIA 51
84	KAPLICA DZWONNICA	GÓRAŹDŹE		66	UL. WIEJSKA

85	DOM	GÓRAŹDŹE		50	UL. GŁÓWNA 11
86	DAWNY SKLEP	GÓRAŹDŹE		31/4	UL. GŁÓWNA 20
87	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GÓRAŹDŹE	R	12/14	UL. DWORCOWA
88	DOM	GÓRAŹDŹE		12/7	UL. DWORCOWA 9
89	BUDYNEK POCZTY	GÓRAŹDŹE		12/8	UL. DWORCOWA 10
90	DOM	GÓRAŹDŹE		43	UL. GŁÓWNA 15
91	UKŁAD RURALISTYCZNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI			PLAC MYŚLIWCA
92	CMENTARZ CHOLERYCZNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI		459	UL. KLASZTORNA
93	ZBIOROWA MOGIŁA POWSTAŃCÓW	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	518	UL. KLASZTORNA
94	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		946	UL. LIGONIA 15
95	PAŁAC	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
96	PARK KRAJOBRAZOWY PAŁACOWY	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
97	DOM PRZY PAŁACU	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
98	BUDYNEK STAJNI W ZESPOLE PAŁACOWYM	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
99	BUDYNEK STODOŁY NA TERENE FOLWARKU	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/21	UL. PARKOWA
100	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	570	PLAC MYŚLIWCA
101	OGRODZENIE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	KAMIEŃ ŚLĄSKI		570	PLAC MYŚLIWCA
102	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		605/4	PLAC MYŚLIWCA 5
103	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		698	PLAC MYŚLIWCA 28
104	DOM - PLEBANIA	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
105	ZABUDOWANIA GOSPODARCZE	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
106	ALTANA OGRODOWA	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
107	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		234/3	UL. POWSTAŃCÓW 42
108	BUDYNEK GOSPODARCZY	KAMIEŃ ŚLĄSKI		234/2	UL. POWSTAŃCÓW 42
109	KAPLICA - DZWONNICA	KAMIONEK		120/1	PLAC STAWOWY
110	DAWNE PIECE WAPIENNICZE	KAMIONEK		19/27	PRZY DRODZE POWIATOWEJ DO GOGOLINA
111	DOM	MALNIA		390	UL. LEŚNA 5
112	KAPLICZKA - DZWONNICA	MALNIA		137	UL. OPOLSKA 29
113	DOM	MALNIA		496	UL. OPOLSKA 34

114	KOŚCIÓŁ ŚWIĘTEGO FRANCISZKA	MALNIA	R	224	UL. POLNA
115	ZBIOROWA MOGIŁA	OBROWIEC	R	476	UL. CMENTARNA
116	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	OBROWIEC		156	UL. KRAPKOWICKA 33
117	PARK	OBROWIEC	R	33/12	UL. KRAPKOWICKA ZA NR 49
118	DOM	OBROWIEC		166	UL. WIEJSKA 4
119	KAPLICZKA - DZWONNICA	ODROWAŻ		186/1	UL. WIEJSKA
120	BUDYNKI GOSPODARCZE	ODROWAŻ		141	UL. WIEJSKA 6
121	DOM	ODROWAŻ		142/8	UL. WIEJSKA 10
122	RUINA ZAMKU	ZAKRZÓW	R	428/33	UL. STAWOWA
123	DOM	ZAKRZÓW		164	UL. STAWOWA 3
124	KAPLICZKA - DZWONNICA	ZAKRZÓW		166/1	UL. STAWOWA ZA NR 3
125	DOM DAWNEGO WŁAŚCICIELA FABRYKI	ZAKRZÓW		428/33	UL. STAWOWA 9

* R – obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego